

інформаційно-комунікаційних технологій можна перетворити світобудову та відкривають нові перспективи для розвитку творчого потенціалу. В даний час штучний інтелект, віртуальний світ та інші ноу-хау вважаються не тільки важливими засобами, а й осередками натхнення для здобувачів освіти з досить розвинутим творчим потенціалом. В сучасних умовах інформаційно-комунікаційні технології є незамінними засобами в процесі допомоги та розвитку здобувачів освіти з досить розвинутим творчим потенціалом в умовах воєнного стану. Водночас вони дають можливість забезпечити широку доступність до якісного навчання, емоційну допомогу та перспективи для розвитку творчого потенціалу. За допомогою використання інформаційно-комунікаційних технологій, попри найскладніші умови, здобувачі освіти з досить розвинутим творчим потенціалом мають можливість продовжувати свою освіту шляхом збереження мотивації та розвитку власних талантів.

Список використаних джерел:

1. Гальченко М. С., Андросович К. А., Ткаченко Л. І., Ковальова О. А., Найдьонова Л. М. Інтерактивна психолого-педагогічна підтримка соціалізації обдарованих старшокласників : методичний посібник. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2018. 136 с.
2. Гуревич Р. С., Коношевський Л. Л., Коношевський О. Л., Люльчак С. Ю. Цифрова культура молодого покоління: як її формувати. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2024. Вип. 73. С. 14–29. DOI: 10.31652/2412-1142-2024-73-14-29

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-570-2-105>

Гордєєва А. В.,

*здобувач другого рівня вищої освіти спеціальності «Психологія»
Чорноморського національного університету імені Петра Могили
м. Миколаїв, Україна*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УМОВАХ ВИМУШЕНОЇ АДАПТАЦІЇ

Внутрішньо переміщені особи (ВПО) зіштовхуються з численними труднощами, що призводять до значного емоційного напруження. Вимушене покидання місця проживання, руйнування звичних умов

життя, втрата матеріальних ресурсів, соціальних контактів та перспектив подальшого розвитку створюють передумови для формування різних психологічних проблем.

Науковці зазначають, що всі аспекти особистості – мотиваційний, когнітивний, емоційний та поведінковий – зазнають змін унаслідок вимушеного переселення. У мотиваційній сфері спостерігається зниження рівня домагань, нестабільність самооцінки, а також поява екзистенційних питань, які можуть призвести до втрати інтересу до життя. Когнітивні процеси, зокрема увага, пам'ять і мислення, можуть погіршуватися, що негативно впливає на здатність людини до ефективного навчання та адаптації. Емоційна сфера також зазнає змін, що може проявлятися у формі емоційної байдужості, апатичності або підвищеної агресивності. На рівні поведінкових реакцій спостерігаються труднощі у встановленні позитивних соціальних зв'язків, що ускладнює інтеграцію в нове середовище.

Сукупність зазначених змін може призводити до глибокої особистісної кризи, що відображається у трансформації структурних компонентів особистості. Втрата звичних життєвих орієнтирів, руйнування соціальних зв'язків та емоційна нестабільність можуть сприяти формуванню кризи ідентичності, що суттєво впливає на процес адаптації переселенців [2, с. 67].

Аналізуючи психоемоційні особливості внутрішньо переміщених осіб, дослідження В. Педоренка вказують на високу поширеність таких психологічних станів, як стресові розлади, фрустрація, агресивність, ригідність мислення, невпевненість у собі, а також почуття провини та сорому [3, с. 6].

З. Спринська зазначає, що вимушене переселення спричиняє глибокий вплив на психоемоційний стан осіб, які його зазнали. Результати її наукової роботи свідчать про наявність серед ВПО таких рис, як депресивність, невротичність, підвищена сором'язливість, уникаюча поведінка, схильність до тривожних реакцій, труднощі у соціальній взаємодії, низька стресостійкість, апатичні стани та швидка втомлюваність. Дослідниця також вказує на схильність до імпульсивної поведінки та зниження рівня соціальної відповідальності. ВПО можуть нехтувати загальноприйнятими нормами, проявляти егоцентризм та відчувати складнощі в адаптації до нового середовища [5, с. 56].

Додатковим аспектом психоемоційного стану внутрішньо переміщених осіб є переживання тривоги, страху та безвиході. Високий рівень тривожності, який може зберігатися тривалий час після переміщення, пов'язаний із дезорієнтацією та невизначеністю щодо майбутнього. Дослідження вказують, що для людей із підвищеною тривожністю характерні когнітивні викривлення, які виявляються у схильності до песимістичних прогнозів, заниженій самооцінці,

очікуванні негативного ставлення з боку оточення та почутті власної неповноцінності [2, с. 65].

Цікаві висновки щодо впливу вимушеного переселення на особистісні характеристики ВПО зробив С. Волошин. На його думку, серед частих психологічних змін у цієї категорії населення можна виокремити зниження рівня самооцінки та прагнень до самореалізації, зростання тривожності, пасивність у прийнятті рішень та невпевненість у власних можливостях. Дослідник наголошує, що значна частина ВПО демонструє небажання брати активну участь у соціальному житті, що ускладнює процес адаптації [1, с. 75].

О. Соддатова звертає увагу на потенційні психічні розлади, які можуть розвиватися внаслідок вимушеного переселення. Зокрема, серед типових проявів відзначаються невротичні розлади, депресивні стани, психастенія, а також схильність до параноїдальних та шизоїдних реакцій. Крім того, переселенці часто відчують незадоволеність новим місцем проживання та соціальним оточенням, що може спричинити посилення апатії, відчуття пригніченості та безсилля [4, с. 81].

Дослідження О. Котух і В. Кердивара вказують на те, що наслідки вимушеної міграції зачіпають не лише психологічне, а й фізичне здоров'я людини. Серед переселенців часто спостерігається загострення хронічних захворювань, а також прояви симптомів посттравматичного стресового розладу, що значно ускладнює процес адаптації до нових умов життя. Відсутність стабільності, необхідність пристосування до невизначених обставин та підвищене психоемоційне навантаження призводять до виснаження фізичних і психічних ресурсів особистості [2, с. 69].

Підтримуючи позицію дослідників, можна зазначити, що внутрішньо переміщені особи в Україні зіштовхуються з комплексом психологічних труднощів, які мають гендерні та вікові особливості та впливають на всі сфери особистості – мотиваційну, когнітивну, емоційну та поведінкову.

Відтак, вимушене переселення спричиняє підвищений рівень стресу, тривожності, фрустрації, депресивних проявів та кризи ідентичності, що зумовлено невизначеністю майбутнього, втратою соціального статусу, звичних зв'язків і стабільності. У мотиваційній сфері спостерігається зниження рівня домагань, нестабільність самооцінки та екзистенційні труднощі. Когнітивні процеси можуть порушуватися через песимістичні очікування, труднощі з концентрацією уваги та пам'яттю. В емоційній сфері домінують страх, емоційне виснаження, апатія, почуття провини та сорому. Поведінкова сфера характеризується соціальною ізоляцією, уникаючою поведінкою, імпульсивністю, а також труднощами у встановленні нових соціальних зв'язків. Загострення хронічних захворювань, симптоми посттравматичного стресового розладу та труднощі у прийнятті нової реальності ускладнюють адаптацію.

Список використаних джерел:

1. Волошин С. М. Особливості змісту соціально-психологічної адаптації внутрішньо переміщених осіб до нового соціального середовища. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. Психологія.* 2019. № 9. С. 73–76.
2. Кердивар В. В., Христенко В. Є. Синдром жертви у внутрішньо переміщених осіб із зони локального воєнного конфлікту : монографія. Харків, 2021. 143 с.
3. Педоренко В. М. Особливості психоемоційного стану переселенців в умовах іншої країни (на прикладі Німеччини). *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. : Психологія.* 2022. № 5. С. 5–10.
4. Солдатова О. С. Соціально-психологічні особливості адаптації внутрішньо-переміщених осіб : матеріали третьої міждисципл. наук-практ. конф. 6 жовтня, 2017 р. Одеса : Національний університет «Одеська юридична академія», 2017. С. 80–83.
5. Спринська З. В. Психологічні особливості внутрішньо переміщених осіб. *Теорія і практика сучасної психології.* 2018. № 6. С. 50–56.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-570-2-106>

Дробот О. В.,

*доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри психології, філософії та суспільних наук
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна*

Терновий В. А.,

*здобувач вищої освіти третього освітньо-наукового рівня
«Доктор філософії» за спеціальністю 053 – Психологія
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна*

ПРОФЕСІЙНА ІДЕНТИЧНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ: МЕТОДИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ

Сучасні трансформації освітнього простору зумовлюють потребу у використанні нових методичних інструментів, спрямованих на формування професійної ідентичності майбутніх викладачів фізичного виховання. Перехід до компетентнісно-ціннісної парадигми освіти актуалізує розуміння професійної ідентичності як багатовимірного